การจัดการทีมและการเตรียมความพร้อมสู่เวทีการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ : การสร้างทฤษฎีจากประสบการณ์ภาคสนาม

Team Management and Preparation for the National Fruit and Vegetable Carving Competition: Theory Development from Field Experience

ศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ[1*] นิอร ดาวเจริญพร[2] อัครพล ไวเชียงค้า[3] และอิทธิพล อเนกธนทรัพย์[4]
Sakarin Hongrattanavorakit [*] Nion Dowcharoenporn[2] Akkarapol Waichiangkha[3]
and Ittipon Anekthanasup[4]

Received 16 ตุลาคม 2568 **Revised** 25 มีนาคม 2569 **Accepted** 16 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสบการณ์ของผู้ควบคุมทีมและผู้เข้าแข่งขันในการเตรียมตัวและเข้าร่วมการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ 2) ค้นหากระบวนการ กลยุทธ์ และบริบทความสำเร็จของทีมในการแข่งขันระดับชาติ และ 3) สร้างทฤษฎีที่อธิบายกลไกการพัฒนา การจัดการ และการสร้างศักยภาพของทีมในการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้ควบคุมทีมและผู้เข้าแข่งขัน จำนวน 15 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยกระบวนการเข้ารหัสเชิงทฤษฎี ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสบการณ์การเตรียมตัวและเข้าร่วมการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้เป็นกระบวนการเชิงพลวัตที่เริ่มจากแรงจูงใจส่วนบุคคลและพัฒนาไปสู่ศักยภาพทีมผ่านการฝึกฝน การจัดการอุปสรรค และการเผชิญสถานการณ์จริง 2) ความสำเร็จของทีมเกิดจากการบูรณาการกลยุทธ์ การจัดการทีม และการพัฒนาทักษะควบคู่จิตใจ โดยมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนมากกว่าผลการแข่งขัน และ 3) การวิจัยนี้เสนอ “ทฤษฎีการพัฒนาแบบต่อเนื่องของการประกอบสร้างศักยภาพทีม” เกิดจากวงจรการเรียนรู้ 4 ระยะที่หมุนเวียนต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาทีมเป็นกระบวนการเชิงพลวัตและยั่งยืน

คำสำคัญ : การจัดการทีม, การพัฒนาศักยภาพทีม, การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง, การแข่งขันแกะสลักผักผลไม้

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
[1] Assistant Professor Dr., Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon
[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
[2] Assistant Professor, Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon
[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, โรงเรียนการเรือน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี
[3] Assistant Professor, School of Culinary Arts, Suan Dusit University Suphan Buri Campus
[4] อาจารย์, โรงเรียนการเรือน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี
[4] lecturer, School of Culinary Arts, Suan Dusit University Suphan Buri Campus
* ผู้ประสานงานนิพนธ์ e-mail: sakkarin.ho@rmutp.ac.th

Abstract

This research aims to 1) examine the experiences of team supervisors and competitors in preparing for and participating in fruit and vegetable carving competitions, 2) identify the processes, strategies, and contextual factors contributing to team success at the national level, and 3) construct a theory explaining the mechanisms of team development, management, and capacity building in fruit and vegetable carving competitions. A qualitative design based on social constructivist grounded theory was employed. Fifteen supervisors and competitors were purposively selected. Data were collected through in-depth interviews, observation, document analysis, and analyzed using theoretical coding. The findings indicate that 1) the experience of preparation and participation is a dynamic process that begins with individual motivation and evolves into team capacity through continuous practice, obstacle management, and real-world engagement; 2) team success is achieved through the integration of strategic planning, team management, and skill development alongside psychological resilience, with a focus on sustainable development rather than solely on competition outcomes; and 3) the study proposes a “Continuous Development Theory of Team Capacity Construction,” derived from a four-phase cyclical learning process, suggesting that team development operates as a dynamic and sustainable process.

Keywords: Team Management, Team Capacity Development, Experiential Learning, Fruit and Vegetable Carving Competition

1. บทนำ

ภูมิปัญญาการแกะสลักผักและผลไม้ของไทยมีกำเนิดและสืบทอดกันมานานตั้งแต่สมัยสุโขทัย ได้รับการฟื้นฟูสืบทอดต่อเนื่องเฉพาะในวังในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทรและมีการสืบทอดอย่างแพร่หลายในรัชกาลปัจจุบันโดยใช้ประกอบเครื่องเสวยชาววัง และประกอบพิธีทางศาสนา (สายบังอร ปานพรหม, 2556) ความเป็นเลิศในการแกะสลักผักและผลไม้ส่วนใหญ่เกิดจากนักเรียนที่มีพื้นฐานความสนใจจึงมีความต้องการเรียนรู้ และเมื่อโรงเรียนเปิดโอกาสจึงสมัครเข้าร่วม ความสนใจส่วนบุคคลจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าสู่การเรียนรู้ฝึกฝน และนำไปสู่การมีความเป็นเลิศทางด้านงานแกะสลักผักและผลไม้ (สุภชัย สุริยะกมล, 2559) ความสนใจส่วนบุคคลเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนเรียนรู้ และฝึกฝนงานแกะสลักผักและผลไม้จนเกิดความเป็นเลิศทางทักษะ ความเป็นเลิศดังกล่าวนำไปสู่การเข้าร่วมและประสบความสำเร็จในการแข่งขันระดับต่าง ๆ นักเรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง นอกจากนั้นกิจกรรมการแข่งขันทำให้เกิดทักษะความชำนาญ ฝึกความอดทน รู้จักความผิดหวัง และการได้

เรียนรู้จากข้อผิดพลาดเพื่อพัฒนาตนเองในการก้าวสู่อาชีพช่างฝีมือแกะสลักผักและผลไม้ของไทยต่อไป (ศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ, 2566) อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมการแข่งขันดังกล่าวอาจส่งผลกระทบทางจิตสังคมต่อผู้เรียนในด้านความเครียด ความกดดัน และการบริหารเวลา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ควรได้รับการดูแลจากครูผู้ควบคุมทีม

การแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติในปัจจุบันเป็นเวทีสำคัญในการสืบสานภูมิปัญญาไทยและพัฒนาทักษะผู้เรียน โดยมุ่งเน้นทั้งทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างโอกาสทางอาชีพและยกระดับมาตรฐานงานศิลปหัตถกรรมไทยให้สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย จากงานวิจัยของศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ และคณะ (2568) ศึกษาแนวทางสู่ความสำเร็จการเป็นผู้ชนะเลิศการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับประเทศพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จประกอบด้วย การวางแผนของผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรในโรงเรียน กระบวนการคัดเลือกนักเรียน การวางแผนการฝึกซ้อมสำหรับการแข่งขัน กระบวนการฝึกซ้อม แนวคิดการสร้างสรรค์จัดตกแต่ง การแข่งขันจริง และการสรุปผลหลังการแข่งขัน และงานวิจัยของกริช รัญสราวงศ์ และคณะ (2565) ศึกษาปัญหาการจัดการแข่งขันกีฬาจตุรัตน์สามัคคีครั้งที่ 21 พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการแข่งขันกีฬามีความหลากหลายและเกิดจากหลายปัจจัย ประกอบด้วยปัญหาด้านการจัดการ ปัญหาด้านสถานที่จัดการแข่งขัน ปัญหาด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จของการจัดการแข่งขันกีฬา นอกจากนั้นงานวิจัยของกุลนาถ ชินโคตร (2561) ศึกษาการจัดการการแข่งขันนาฏศิลป์ไทยระดับนานาชาติ รายการการแสดงพื้นบ้านเทศกาลเต้นรำนานาชาติเซินเจิ้น ประเทศจีน พ.ศ. 2560 (ค.ศ. 2017) พบว่า ข้อจำกัดและข้อเสียของการจัดการแข่งขันนาฏศิลป์ในระดับนานาชาติ ได้แก่ การใช้งบประมาณในการเข้าร่วมและจัดการประกวดในระดับสูง การเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมการแข่งขันที่ต้องอาศัยระยะเวลาและทรัพยากรจำนวนมาก รวมถึงความจำเป็นในการวางแผนหลักและแผนสำรองอย่างรอบคอบและเป็นระบบ เพื่อรองรับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงระหว่างการจัดการแข่งขัน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยความสำเร็จหรือปัญหาในการจัดการแข่งขันในลักษณะเชิงโครงสร้างและเชิงพรรณนา ยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่อธิบายกระบวนการสร้างความสำเร็จผ่านประสบการณ์และมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในบริบทเฉพาะของการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ รวมทั้งยังไม่มีการบูรณาการองค์ความรู้ด้านความสำเร็จและการจัดการปัญหาอย่างเป็นระบบภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี และเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีแนวคิดมุ่งทำความเข้าใจปรากฏการณ์ผ่านมุมมองและประสบการณ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติแบบประกอบสร้างทางสังคมตามแนวคิดของชาร์มาซ เค เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์อย่างลึกซึ้ง จะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติที่เหมาะสม และการจัดการทีมและการเตรียมความพร้อมสู่เวทีการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้

การจัดการทีมและการเตรียมความพร้อมสู่เวทีการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ การสร้างทฤษฎีจากประสบการณ์ภาคสนาม เพื่อศึกษาประสบการณ์ของผู้ควบคุมทีมและผู้เข้าแข่งขันในการเตรียมตัวและเข้าร่วมการแข่งขัน ค้นหากระบวนการ กลยุทธ์

และบริบทความสำเร็จของทีมในการแข่งขันระดับชาติ และสร้างทฤษฎีที่อธิบายกลไกการพัฒนา การจัดการ และการสร้างศักยภาพของทีมในการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ ผลการวิจัยนี้มีประโยชน์ในการสร้างทฤษฎีใหม่ ขยายองค์ความรู้ด้านการจัดการทีม สืบสานศิลปะวัฒนธรรมไทย เพิ่มศักยภาพการพัฒนาและบริหารทีม

2. วัตถุประสงค์

2.1 ศึกษาประสบการณ์ของผู้ควบคุมทีมและผู้เข้าแข่งขันในการเตรียมตัวและเข้าร่วมการแข่งขัน

2.2 ค้นหากระบวนการ กลยุทธ์ และบริบทความสำเร็จของทีมในการแข่งขันระดับชาติ

2.3 สร้างทฤษฎีที่อธิบายกลไกการพัฒนา การจัดการ และการสร้างศักยภาพของทีมในการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้

3. ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ขอบเขตในการวิจัย

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคม (Constructivist Grounded Theory) ตามแนวทางของชาร์มาซ เค (Charmaz, K., 2014) ที่ปรับปรุงจากแนวคิดการสร้างทฤษฎีฐานรากดั้งเดิม (Grounded Theory) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษาการจัดการทีมและการเตรียมความพร้อมสู่เวทีการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ โดยศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หนังสือ งานวิจัย และเอกสารต่างๆ ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.1.2 ขอบเขตด้านประชากร เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจำนวน 15 คน คือ ผู้ควบคุมทีมโรงเรียนที่มีคะแนนสูงสุดอันดับ 1-3 ในการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ ได้แก่ ทีมระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี สามารถให้ข้อมูลด้านการวางแผน การบริหารจัดการ และการเตรียมความพร้อม และผู้เข้าแข่งขันจากเวทีการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี สามารถสะท้อนประสบการณ์การฝึกซ้อมและการเข้าร่วมการแข่งขันจริง ทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์

3.1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ งานแข่งขันทักษะวิชาการ และงานมหกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่น ระดับประเทศ ครั้งที่ 14 ณ หอประชุมจามจุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่องการจัดการทีมและการเตรียมความพร้อมสู่เวทีการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ: การสร้างทฤษฎีจากประสบการณ์ภาคสนาม

3.2.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลพื้นฐานในการทำวิจัยจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งจากเอกสาร บทความ เว็บไซต์ งานวิจัยที่เกี่ยวกับ

การจัดการทีม และการเตรียมความพร้อมสู่เวทีการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ การสร้างทฤษฎีจากประสบการณ์ภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีดำเนินการสัมภาษณ์ ตามแนวคำถามที่ได้จัดตั้งขึ้น และได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในสมุดบันทึก ควบคู่ไปกับการบันทึกเทปการสัมภาษณ์ โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้ ทีมโรงเรียนที่มีคะแนนสูงสุดอันดับ 1-3 ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากทีมดังกล่าวมีประสบการณ์ตรงและมีความสำเร็จเชิงประจักษ์จากการแข่งขัน สามารถสะท้อนกระบวนการดำเนินงานและปัจจัยความสำเร็จได้อย่างชัดเจน ผลคะแนนที่ได้รับยังเป็นตัวชี้วัดคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน จึงทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและเหมาะสมต่อการนำไปใช้พัฒนาการจัดการแข่งขันในอนาคต ซึ่งผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว จำนวน 15 คน ประกอบด้วยผู้ควบคุมทีมจำนวน 9 คน และผู้เข้าแข่งขันที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 6 คน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ในขั้นตอนถัดไป

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ครอบคลุมประเด็นประสบการณ์ของผู้ควบคุมทีมและผู้เข้าแข่งขันในการเตรียมตัว และเข้าร่วมการแข่งขันกระบวนการ กลยุทธ์ และบริบทความสำเร็จของทีมในการแข่งขันระดับชาติ สมุดบันทึกเพื่อใช้บันทึกข้อมูลและรายละเอียดการสัมภาษณ์ โทรศัพท์เพื่อบันทึกเสียงเพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการสัมภาษณ์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้ดำเนินการตามแนวทางของวิธีวิทยาการวิจัยแบบการสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคม (Charmaz, K., 2014) เริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างทฤษฎีฐานราก แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การให้รหัส (Coding) เบื้องต้นเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดแบบบรรทัดต่อบรรทัดโดยกำหนดรหัสที่สะท้อนการกระทำ พฤติกรรม และกระบวนการที่เกิดขึ้น เพื่อทำความเข้าใจความหมายพื้นฐานของข้อมูล 2) การให้รหัสแบบมุ่งเน้น (Focus Coding) เป็นการนำรหัสเบื้องต้นที่มีความสำคัญและพบบ่อยมาจัดกลุ่มเป็นหมวดหมู่ที่มีความหมายในระดับที่สูงขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นแบบแผนและความสัมพันธ์ของข้อมูล 3) การให้รหัสเชิงทฤษฎี (Theoretical Coding) เป็นการนำหมวดหมู่ที่ได้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน เพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎีที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา

3.5 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วย ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ตรวจสอบแหล่งข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลาที่แตกต่างกันออกไป แหล่งสถานที่ที่แตกต่างกันออกไป แหล่งบุคคลโดยการสัมภาษณ์จากควบคุมทีม และผู้เข้าแข่งขัน 2) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านผู้วิจัย 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช, 2552)

4. ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ผลการจัดการทีมและการเตรียมความพร้อมสู่เวทีการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ: การสร้างทฤษฎีจากประสบการณ์ภาคสนาม ดังนี้

4.1 ประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลในการเตรียมตัว และเข้าร่วมการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้

พลวัตของการประกอบสร้างศักยภาพทีม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลพบว่า ประสบการณ์ในการเตรียมตัว และเข้าร่วมการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ มิได้เป็นเพียงลำดับของกิจกรรมหรือเหตุการณ์ หากแต่เป็นกระบวนการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องที่เริ่มจากแรงจูงใจภายในของแต่ละบุคคลและค่อย ๆ พัฒนาไปสู่การประกอบสร้างศักยภาพของทีมผ่านการเรียนรู้ การฝึกฝน และการเผชิญสถานการณ์จริง การวิเคราะห์สามารถอธิบายกระบวนการดังกล่าวได้เป็นลำดับเชิงพลวัต ดังนี้

4.1.1 แรงขับเคลื่อนเริ่มต้น จากความสนใจส่วนบุคคลสู่การตัดสินใจเข้าสู่สนามการแข่งขันพบว่า จุดเริ่มต้นของการเข้าสู่การแข่งขันเกิดจากแรงขับเคลื่อนที่หลากหลาย แต่มีลักษณะร่วมคือเป็นแรงผลักที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก ก้าวออกจากการฝึกฝนทั่วไป ไปสู่เวทีการแข่งขันอย่างเป็นรูปธรรม แรงขับเคลื่อนดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว หากแต่เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสนใจส่วนบุคคล โอกาส และบทบาทหน้าที่ ผู้ให้ข้อมูลหลายรายสะท้อนว่า ความรัก และความชอบในงานแกะสลักเป็นฐานสำคัญของการตัดสินใจ เช่น “ตอนแรกไม่ได้คิดเรื่องแข่งเลย แค่รู้สึกว่าชอบแกะสลัก ทำแล้วมีความสุข พอครูเห็นว่าเราตั้งใจ ก็เลยชวนลงแข่ง ถึงเริ่มคิดจริงจัง” ขณะเดียวกัน การได้รับการสนับสนุนจากครูหรือผู้มีประสบการณ์ ทำหน้าที่เป็นตัวเร่งให้แรงสนใจภายในกลายเป็นการลงมือปฏิบัติจริง “ถ้าไม่มีครูชวนก็คงไม่กล้าลงแข่ง เพราะคิดว่าตัวเองยังไม่เก่งพอ” สำหรับผู้ควบคุมทีมบางราย การเข้าร่วมการแข่งขันมิได้เกิดจากความชอบส่วนตัวเพียงอย่างเดียว แต่เชื่อมโยงกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะครูหรือผู้ดูแลกิจกรรม “มันเป็นหน้าที่ด้วย ต้องพาเด็กไปแข่ง แต่พอทำไปเรื่อย ๆ ก็รู้สึกผูกพันกับทีมและงานแกะสลักมากขึ้น” ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเริ่มต้นเข้าสู่การแข่งขันเป็นกระบวนการที่แรงจูงใจส่วนบุคคล และโครงสร้างทางสังคมทำงานร่วมกัน

4.1.2 การเตรียมตัว กระบวนการเปลี่ยนแรงบันดาลใจไปสู่ความสามารถในการปฏิบัติจริง เมื่อการตัดสินใจเข้าร่วมการแข่งขันเกิดขึ้น กระบวนการเตรียมตัวทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการแปรเปลี่ยนความสนใจให้กลายเป็นทักษะที่จับต้องได้พบว่า การเตรียมตัวไม่ได้จำกัดอยู่ที่การฝึกแกะสลักเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดการองค์ประกอบหลายด้านไปพร้อมกัน ผู้ให้ข้อมูลอธิบายถึงการวางแผนและการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบว่า “พอลงแข่งแล้วจะซ้อมแบบเดิมไม่ได้ ต้องดูเกณฑ์คะแนน ดูเวลาที่ให้ แล้ววางแผนว่าชิ้นไหนใครทำ” การฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากลวดลายพื้นฐาน และพัฒนาไปสู่ลวดลายที่ซับซ้อนเป็นกระบวนการที่ช่วยสะสมความชำนาญ “ซ้อมซ้ำ ๆ จนมือจำ ไม่งั้นพอเจอสถานการณ์จริงจะตื่นเต้นมาก” ขณะเดียวกัน การบริหารจัดการทีมและทรัพยากรเป็นอีกมิติหนึ่งที่ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญ “นอกจากสอนแกะ ก็ต้องดูเรื่องอุปกรณ์ เรื่องงบประมาณ เรื่องกำลังใจเด็กด้วย

ไม่งั้นทีมจะเครียด” กระบวนการเตรียมตัวจึงไม่เพียงสร้างทักษะเชิงเทคนิค แต่ยังสร้างความเป็นทีมและความพร้อมทางจิตใจไปพร้อมกัน

4.1.3 อุปสรรคในฐานะเงื่อนไขการเรียนรู้ การปรับตัวภายใต้ข้อจำกัด พบว่า อุปสรรคด้านทรัพยากร เวลา และบุคลากร เป็นประสบการณ์ร่วมของผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด อย่างไรก็ตาม โดยอุปสรรคไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงข้อจำกัด แต่กลับมีบทบาทเชิงเงื่อนไขที่ผลักดันให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของทีมอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนปัญหาด้านทรัพยากรว่า “ผลไม้แพง ซ้อมบ่อยก็ไม่ไหว ต้องเลือกซ้อมเฉพาะจุดสำคัญ” ด้านการบริหารเวลาเป็นอีกประเด็นที่พบซ้ำ “เวลานักเรียนไม่ตรงกัน ซ้อมรวมทีมได้จริง ๆ แค่ช่วงใกล้แข่ง” นอกจากนี้ ยังพบความท้าทายด้านทัศนคติและสภาพจิตใจของทีม “บางคนมั่นใจเกินไป บอกว่าทำได้แล้ว เราต้องค่อย ๆ คุย ไม่งั้นทีมจะไปต่อไม่ได้” ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนว่า อุปสรรคทำหน้าที่เป็นแรงกดดันที่กระตุ้นให้เกิดการจัดการตนเอง การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีมในระดับที่ลึกขึ้น ประเด็นด้านทรัพยากรสะท้อนให้เห็นการเลือกเชิงกลยุทธ์ เช่น การซ้อมเฉพาะจุดสำคัญเพื่อลดต้นทุน ขณะที่ข้อจำกัดด้านเวลานำไปสู่การจัดลำดับความสำคัญ และการบริหารเวลาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนข้อจำกัดด้านบุคลากรและทัศนคติ สะท้อนถึงความจำเป็นของ การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ และการประคับประคองทีม จึงสามารถตีความเบื้องต้นได้ว่า อุปสรรคทำหน้าที่เป็นแรงกดดันเชิงบวก ที่กระตุ้นให้เกิดกระบวนการสำคัญ ได้แก่ การจัดการตนเอง การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และการพัฒนาการทำงานเป็นทีมในระดับลึก

4.1.4 ประสบการณ์ระหว่างการแข่งขัน สถานการณ์การแข่งขันที่มีความกดดันซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเข้มข้น ผู้ให้ข้อมูลอธิบายประสบการณ์ว่าเป็นช่วงเวลาที่มีความตึงเครียดสูง แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นช่วงเวลาที่ศักยภาพของทีมถูกดึงออกมาใช้อย่างเต็มที่ ผู้เข้าแข่งขันหลายรายกล่าวถึงแรงกดดันทางจิตใจว่า “พอจับเวลา มือสั่นเลย แต่ก็ต้องตั้งสติทำตามแผนที่ซ้อมมา” ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นจริงในสนามแข่งขัน ทำให้ทีมต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็ว “วัตถุดิบไม่เหมือนที่ซ้อม ต้องปรับลายหน้างานเลย” นอกจากนี้ การแข่งขันยังเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้จากผู้อื่น “ได้เห็นงานทีมอื่น แล้วรู้เลยว่ายังมีอะไรให้พัฒนาอีกเยอะ” การแข่งขันจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่เรียนรู้เข้มข้นที่ผสานทักษะ เทคนิค และสภาวะทางอารมณ์เข้าด้วยกัน

4.1.5 ความทรงจำและความหมายที่ได้จากการแข่งขันพบว่า เหตุการณ์ที่น่าจดจำไม่ได้จำกัดอยู่ที่ผลแพ้ชนะ แต่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันและการได้รับการยอมรับ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนความรู้สึกภาคภูมิใจว่า “ตอนเห็นผลงานเสร็จ รู้สึกว่าความเหนื่อยทั้งหมดมันคุ้ม” ความสัมพันธ์เชิงมิตรภาพระหว่างทีมต่าง ๆ ก็เป็นอีกประสบการณ์สำคัญ “ถึงจะเป็นคู่แข่งกัน แต่ก็ช่วยกัน แนะนำกัน” รวมถึงการได้รับคำแนะนำจากกรรมการ “คำติของกรรมการทำให้รู้ว่าควรไปพัฒนาตรงไหนต่อ” เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้การแข่งขันมีความหมายมากกว่าการประกวด แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในระยะยาว

4.2 กระบวนการ กลยุทธ์ และบริบทความสำเร็จของทีมในการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลพบว่า ความสำเร็จของทีมในการแข่งขันระดับชาติไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยลำพัง หากแต่เป็นผลของกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงการจัดการทีม การพัฒนาทักษะ และการบริหารบริบทแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างเป็นพลวัต โดยการแข่งขันทำหน้าที่เป็นสนามที่ทำให้กลยุทธ์เหล่านี้ถูกทดสอบ และปรับใช้จริง

4.2.1 กลยุทธ์ของทีมเพื่อรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นพบว่า กลยุทธ์ของทีมไม่ได้มีลักษณะตายตัว หากแต่เป็นกระบวนการจัดการความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นตลอดช่วงการเตรียมตัวและการแข่งขัน โดยเริ่มจากการจัดโครงสร้างทีม การฝึกซ้อม และการรับมือกับปัจจัยภายนอกไปพร้อมกัน ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนถึงการจัดการและวางแผนทีมว่า “ก่อนแข่งต้องคุยกันชัดเจนเลยว่าใครทำอะไร เพราะเวลาแข่งจริงไม่มีเวลามานั่งแก้” การแบ่งหน้าที่ตามความถนัดและการเตรียมแผนสำรอง ทำให้ทีมสามารถรักษาความต่อเนื่องของการทำงานแม้เกิดเหตุไม่คาดคิด “เราจะเผื่อไว้เสมอ ถ้าคนใดคนหนึ่งพลาด อีกคนต้องรับช่วงต่อได้ทันที” ขณะเดียวกันการฝึกซ้อมแบบจับเวลาและซ้อมตามลำดับงาน ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการทำให้กลยุทธ์สามารถนำไปใช้ได้จริง “ซ้อมจับเวลาจนเด็กจำได้เลยว่าช่วงไหนต้องทำอะไร ไม่งั้นวันจริงจะตื่นเต้นมาก” ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนว่ากลยุทธ์ของทีมมิใช่เพียงแผนบนกระดาษ แต่เป็นกระบวนการที่ต้องถูกฝึกซ้ำ ปรับแก้ และทดสอบอย่างต่อเนื่อง

4.2.2 ความสำเร็จที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของปัจจัยหลายด้าน พบว่าความสำเร็จของทีมเกิดจากการทำงานร่วมกันของปัจจัยภายในทีม ปัจจัยภายนอก และปัจจัยด้านจิตวิทยา โดยไม่มีปัจจัยใดสามารถทำงานได้อย่างโดดเดี่ยว ผู้ให้ข้อมูลเน้นย้ำถึงบทบาทของการฝึกซ้อมและความสามัคคีว่า “ฝีมือสำคัญ แต่ถ้าไม่สามัคคีกัน ต่อให้เก่งแค่ไหนก็พลาดได้” ในขณะเดียวกัน การสนับสนุนจากโรงเรียน และผู้ปกครองเป็นเงื่อนไขที่เอื้อให้กระบวนการฝึกซ้อมดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง “ถ้าไม่มีงบ ไม่มีของให้ซ้อม เด็กก็พัฒนาได้จำกัด” ด้านจิตวิทยาถูกมองว่าเป็นปัจจัยชี้ขาดในวันแข่งขันจริง “บางทีมฝีมือดีมาก แต่ตื่นเต้นจนทำพลาด วันแข่ง ใจต้องนิ่งจริง ๆ ” ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่า ความสำเร็จเกิดจากการจัดการทั้งปัจจัยด้านระบบงาน และด้านความรู้สึกควบคู่กัน

4.2.3 การแบ่งบทบาทเป็นกลไกที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดแรงกดดันของทีม พบว่า การแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในทีมทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และลดความกดดันในสถานการณ์แข่งขัน ผู้ให้ข้อมูลอธิบายถึงผลของการแบ่งหน้าที่ว่า “พอรู้หน้าที่ตัวเองชัด จะไม่วุ่นวาย ต่างคนต่างโฟกัสงานของตัวเอง” การทำงานตามความถนัดช่วยลดข้อผิดพลาดและความเครียด “ถ้าให้ทำในสิ่งที่ไม่ถนัด มือจะไม่มั่นคง งานจะเสีย” นอกจากนี้ การแบ่งบทบาทยังช่วยรักษาคุณภาพ และความเป็นระเบียบของผลงานโดยรวม “งานจะออกมาสม่ำเสมอ เพราะแต่ละผลงานมีผู้รับผิดชอบชัดเจน” กระบวนการดังกล่าวทำให้ทีมสามารถบริหารเวลาและคุณภาพของผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดของการแข่งขัน

4.2.4 การพัฒนาทักษะในฐานะกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่อง พบว่า การพัฒนาทักษะของสมาชิกในทีมไม่ได้เกิดจากการฝึกปฏิบัติเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องที่ผสานประสบการณ์ การแลกเปลี่ยน และการพัฒนาด้านจิตใจเข้าด้วยกัน ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนถึงการฝึกซ้อมว่า “เริ่มจากลายง่ายก่อน พอมั่นใจก็ค่อยเพิ่มความยาก ไม่งั้นเด็กจะท้อ” การเรียนรู้จากสถานการณ์จริงและจากผู้อื่นช่วยขยายขอบเขตทักษะ “ดูงานทีมอื่นแล้วเอามาปรับ ไม่ได้ลอก แต่เอาแนวคิด” ขณะเดียวกัน การดูแลด้านจิตใจถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทักษะ “ถ้าเด็กไม่รักงาน งานจะไม่ละเอียด ต่อให้ฝีมือดี” ข้อมูลนี้สะท้อนว่า การพัฒนาฝีมือและทัศนคติที่ดีเกิดขึ้นควบคู่กัน

4.2.5 ความสำเร็จเป็นผลของกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่ใช่เพียงผลลัพธ์สุดท้าย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลประเมินความสำเร็จของทีมในมิติที่กว้างกว่าผลการแข่งขัน โดยมองทั้งผลงาน กระบวนการ และการพัฒนาของสมาชิก ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงผลงานว่า “รางวัลสำคัญ แต่คำติของกรรมการสำคัญกว่า เพราะเอาไปพัฒนาต่อได้” ด้านกระบวนการทำงานร่วมกันถูกมองว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญ “ถ้าทีมไม่ทะเลาะกัน ทำงานราบรื่น แค่นี้ก็ถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว” สุดท้ายความสำเร็จถูกสะท้อนผ่านการเปลี่ยนแปลงของตัวผู้เข้าแข่งขัน “จากที่ไม่มั่นใจ ตอนนี้กล้าคิด กล้าทำมากขึ้น” ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของทีมแกะสลักผักและผลไม้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และสะสมความหมายมากกว่าการชนะการแข่งขันเพียงครั้งเดียว

4.3 สร้างทฤษฎีที่อธิบายกลไกการพัฒนา การจัดการ และการสร้างศักยภาพของทีมในการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ

ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ข้อค้นพบเชิงทฤษฎีเพื่ออธิบายกลไกการพัฒนาและความสำเร็จของทีมแกะสลักผักและผลไม้ในการแข่งขันระดับชาติ โดยพบว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยลำพังหากแต่เป็นผลกระบวนการที่ดำเนินไปซ้ำอย่างต่อเนื่อง คล้ายวงจรการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการพัฒนาคน การจัดการทีม และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงเข้าด้วยกัน ผู้วิจัยจึงเสนอ “ทฤษฎีการพัฒนาแบบต่อเนื่องการประกอบสร้างศักยภาพทีมแกะสลักผักและผลไม้” ซึ่งอธิบายว่าศักยภาพของทีมถูกสร้าง สะสม และยกระดับผ่านกลไกหลัก 4 ระยะที่หมุนเวียนและส่งเสริมกันอย่างไม่สิ้นสุด ดังนี้

4.3.1 ระยะเริ่มต้นของการสร้างพื้นฐานทีมจากการคัดเลือกสู่การสร้างตัวตนของทีม ระยะแรกของการพัฒนาทีมคือการวางรากฐาน ซึ่งเริ่มจากการคัดเลือกสมาชิก และการสร้างความหมายร่วมเกี่ยวกับการเป็นทีมแกะสลัก มากกว่าการรวมตัวของบุคคลที่มีฝีมือเพียงอย่างเดียว ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า การคัดเลือกไม่ได้มองเฉพาะทักษะ แต่รวมถึงทัศนคติและความเสียสละ “ฝีมือฝึกกันได้ แต่ถ้าไม่อดทน ไม่รักงาน ทีมจะไปไม่รอด” ในระยะนี้ ผู้ควบคุมทีมทำหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจและทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของทีม “ต้องทำให้เด็กเขารู้สึกว่านี่คือทีมของเขา ไม่ใช่แค่มาแข่งตามหน้าที่” กลไกสำคัญของระยะนี้คือการสร้างรากฐานทางทักษะและรากฐานทางความหมาย ไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นเงื่อนไขตั้งต้นของการพัฒนาระยะถัดไป

4.3.2 ระยะการฝึกฝนภายใต้สถานการณ์กดดัน การพัฒนาประสบการณ์ให้เป็นศักยภาพของทีมเมื่อทีมเริ่มก่อตัวอย่างเป็นระบบ การพัฒนาจะเข้าสู่ระยะของการฝึกฝนอย่าง

เข้มข้น โดยการแข่งขันทำหน้าที่เป็นแรงกดดันภายนอกที่ผลักให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและลึกซึ้ง ผู้ให้ข้อมูลอธิบายว่า การฝึกซ้อมไม่ได้มุ่งเพียงความสวยงามของผลงาน แต่เป็นการฝึกการทำงานภายใต้ข้อจำกัด “ต้องซ้อมให้เหมือนวันแข่งจริง เพราะพอเจอเวลาจำกัด มือจะไม่เหมือนตอนซ้อมธรรมดา” การซ้อมซ้ำ การจับเวลา และการประเมินผลหลังการฝึกทำหน้าที่เป็นกลไกสะท้อนกลับ “ซ้อมเสร็จต้องคุยกันเลยว่าพลาดตรงไหน ไม่งั้นจะพลาดซ้ำ” ในระยะนี้ อุปสรรคและความผิดพลาดไม่ได้ถูกมองว่าเป็นความล้มเหลว แต่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ที่ช่วยยกระดับศักยภาพของทีมอย่างต่อเนื่อง

4.3.3 ระยะการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความพร้อมทางจิตใจของทีม พบว่า ศักยภาพของทีมไม่อาจดำรงอยู่ได้ด้วยทักษะเชิงเทคนิคเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัยการจัดการความสัมพันธ์ และสภาวะทางจิตใจของสมาชิกควบคู่กันไป ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงการจัดการความขัดแย้งว่า “ถ้าไม่คุยกันตรง ๆ งานจะเสีย ทีมจะเสียก่อนแข่ง” การกำหนดบทบาทที่ชัดเจนและการมีผู้นำทีมทำหน้าที่เป็นคนกลาง ช่วยลดแรงเสียดทานภายใน “พอรู้หน้าที่ ใครทำอะไร ก็ไม่โทษกัน” นอกจากนี้ การย้ำเป้าหมายร่วม และการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ทำให้ทีมสามารถก้าวข้ามความขัดแย้งย่อย ๆ “เตือนกันเสมอว่าเรามาไกลแค่ไหน จะเลิกกลางทางไม่ได้” กลไกในระยะนี้ทำหน้าที่รักษาเสถียรภาพของทีม และเปิดพื้นที่ให้การเรียนรู้ในระยะถัดไปเกิดขึ้นได้

4.3.4 ระยะการสะท้อนผลและต่อยอดการพัฒนา การพัฒนาจากข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยพบว่า ผู้ควบคุมทีมทำหน้าที่เป็นตัวกลาง ที่เชื่อมวัฏจักรทั้งสามเข้าด้วยกัน ทั้งในมิติการจัดการ ทักษะ และจิตใจ ผู้ควบคุมทีมมิได้เป็นเพียงผู้สอน แต่เป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ “หน้าที่เราคือทำให้เด็กพร้อม ทั้งฝีมือและใจ” บทบาทนี้ส่งเสริมให้กระบวนการพัฒนาดำเนินไปอย่างต่อเนื่องแม้การแข่งขันจะสิ้นสุดลงแล้ว

5. อภิปรายผล

5.1 ประสบการณ์ของผู้ควบคุมทีมและผู้เข้าแข่งขันในการเตรียมตัว และเข้าร่วมการแข่งขัน

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการพัฒนาศักยภาพทีมมีลักษณะเป็นกระบวนการเชิงพลวัต ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจส่วนบุคคล การฝึกฝนเชิงระบบ การเรียนรู้จากอุปสรรค และประสบการณ์จริงในสนามแข่งขันซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับบุคคลและทีม และขยายความเข้าใจจากแนวคิดการพัฒนาทีมแบบเดิมไปสู่มิติของ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ภายใต้บริบทการแข่งขัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภชัย สุริยะกมล (2559) ที่ระบุถึงความเชี่ยวชาญส่วนบุคคล แต่ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เปี่ยมด้วยความอาทร ของผู้ควบคุมทีมคือกลไกหลักที่ช่วยให้ผู้เข้าแข่งขันก้าวข้ามขีดจำกัดของตนเองในช่วงวิกฤต และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤชญา พุ่มพิน (2565) ที่ชี้ว่าความสำเร็จของทีมกีฬาตะกร้อหญิงเกิดจากหลายปัจจัยทั้งด้านศักยภาพ การสนับสนุน การบริหาร และจิตวิทยาการกีฬา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรักษ์ปภพ มีตน และอาภรณ์ โพธิ์ภา (2565) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการ

แข่งขันกีฬาและการเรียนของนักศึกษามีความสอดคล้องคือ ด้านแรงจูงใจด้านผู้ฝึกสอน สมรรถภาพทางด้านจิตใจ ด้านการจัดการตนเอง ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการฝึกซ้อม

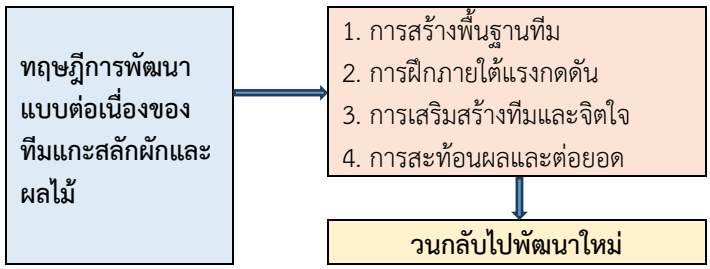
5.2 กระบวนการ กลยุทธ์ และบริบทความสำเร็จของทีมในการแข่งขันระดับชาติ

ผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่า ความสำเร็จในการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ เป็นผลของกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่มีพลวัตซึ่งผสานการวางแผนและการฝึกซ้อม การจัดการทีม การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง และการพัฒนาด้านจิตใจ เข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่อง โดยการแข่งขันทำหน้าที่เป็นสนามทดสอบและเร่งการพัฒนาที่ทำให้ศักยภาพของทีมถูกสร้าง ทดสอบ และยกระดับอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรัฏฐ์ รินไธสง และคณะ (2568) กล่าวว่า ผู้นำสามารถเสริมพลังอำนาจให้กับการทำงานเป็นทีมเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ดีขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Charmaz, K. (2014) ที่ว่ากระบวนการทางสังคมพื้นฐานจะปรากฏชัดเจนเมื่อบุคคลเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทาย ซึ่งหมายถึงการซ้อมในสถานการณ์กดดันจำลอง เพื่อพัฒนาจากทักษะที่เรียนรู้ไปสู่ความชำนาญโดยอัตโนมัติ

5.3 ทฤษฎีการพัฒนาแบบต่อเนื่องการประกอบสร้างศักยภาพทีมแกะสลักผักและผลไม้

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายเชิงทฤษฎีได้ว่าการขยายองค์ความรู้จากแนวคิดการพัฒนาทีมแบบเดิมไปสู่ การอธิบายเชิงกระบวนการ ที่มีลักษณะเป็นพลวัตและหมุนเวียนอย่างต่อเนื่องกระบวนการเชิงวงจรที่บูรณาการการพัฒนาคน การจัดการทีม และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยมีลักษณะสำคัญคือเป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นพลวัต และเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดการพัฒนาทีมแบบเดิมที่มองเป็นลำดับขั้นและเน้นทักษะเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของมธุวีริญจ์ เทพกิจ (2556) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสั่งสมองค์ความรู้ครูภูมิปัญญาประณีตศิลป์เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการถ่ายทอดจากครอบครัว ผู้รู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการปฏิบัติจริง กระบวนการดังกล่าวยังเน้นการคิดสร้างสรรค์ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา การต่อยอดองค์ความรู้ และพรสวรรค์ส่วนบุคคลควบคู่กับบริบททางศิลปะและวัฒนธรรม

6. องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 วงจร 4 ระยะของการพัฒนา

องค์ความรู้ใหม่ของงานวิจัย ชี้ให้เห็นว่า ศักยภาพของทีมเกิดจากกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์แบบต่อเนื่องภายใต้บริบทการแข่งขัน โดยการแข่งขันทำหน้าที่เป็นพื้นที่เรียนรู้ที่ช่วยเร่งการพัฒนา ซึ่งนำไปสู่การบูรณาการการพัฒนาคน การจัดการทีม และการเรียนรู้จากประสบการณ์อย่างเป็นระบบ และสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การสร้างทีม และการเตรียมความพร้อมสู่การแข่งขันและวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. สรุป

7.1 ข้อสรุปเชิงทฤษฎีของการวิจัย มีดังนี้

7.1.1 ประสบการณ์ของผู้ควบคุมทีมและผู้เข้าแข่งขันในการเตรียมตัวและเข้าร่วมการแข่งขัน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การเตรียมความพร้อมสำหรับการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ไม่ใช่เพียงกระบวนการฝึกทักษะเชิงเทคนิค แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาแบบบูรณาการทั้งในระดับบุคคลและระดับทีม ในเชิงทฤษฎี งานวิจัยนี้มีส่วนขยายองค์ความรู้โดยเสนอว่า การพัฒนาทีมในบริบทการแข่งขันเชิงทักษะควรถูกทำความเข้าใจในฐานะ กระบวนการเชิงพลวัต ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการฝึกปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขจริง ข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร สถานการณ์ไม่แน่นอน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะควบคู่กับคุณลักษณะทางจิตใจ เช่น วินัย ความอดทน และการควบคุมอารมณ์ นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ผู้เข้าแข่งขันพัฒนาทักษะและความพร้อมทางจิตใจ ผู้ควบคุมทีมพัฒนาความสามารถด้านการบริหาร การตัดสินใจ และการดูแลทีม สะท้อนว่าการพัฒนาทีมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นพร้อมกันในหลายระดับ

7.1.2 กระบวนการ กลยุทธ์ และบริบทความสำเร็จของทีมในการแข่งขันระดับชาติ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของทีมในการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เป็นผลของระบบเชิงพลวัตที่เกิดจากการบูรณาการระหว่างกระบวนการฝึกฝน กลยุทธ์การจัดการทีม และบริบทการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ในเชิงทฤษฎี งานวิจัยได้ขยายแนวคิดความสำเร็จของทีมจากมุมมองที่เน้นผลลัพธ์ไปสู่การอธิบายกระบวนการ โดยเสนอว่า กลยุทธ์ของทีมมีลักษณะเป็นกระบวนการปรับตัวที่ต้องถูกฝึกฝน ทดสอบ และปรับใช้ภายใต้สถานการณ์จริง ขณะเดียวกันการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและลดแรงกดดันของสมาชิก นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวมที่ผสานทั้งทักษะเชิงเทคนิค ประสบการณ์ และมิติทางจิตใจเข้าด้วยกัน และความสำเร็จของทีมเกิดจากการทำงานร่วมกันของหลายปัจจัย ทั้งด้านทักษะ ความสามัคคี การสนับสนุน และความพร้อมทางจิตใจ

7.1.3 ข้อสรุปเชิงทฤษฎีของการวิจัย การวิจัยนี้นำไปสู่การพัฒนา ทฤษฎีการพัฒนาแบบต่อเนื่องของการประกอบสร้างศักยภาพทีมแกะสลักผักผลไม้ ซึ่งเป็นทฤษฎีเชิงกระบวนการที่อธิบายการพัฒนาทีมในลักษณะ พลวัตและหมุนเวียน ผ่านวงจรการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง ในเชิงทฤษฎีงานวิจัยนี้เสนอว่า การพัฒนาศักยภาพทีมไม่ได้เกิดขึ้นแบบเส้นตรงหรือเป็นลำดับขั้นคงที่ แต่เป็นวงจรการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 4 ระยะสำคัญ ได้แก่ การวางรากฐานทีม การฝึกฝนภายใต้แรงกดดัน การจัดการความสัมพันธ์ และจิตใจของทีม

การสะท้อนประสบการณ์เพื่อพัฒนาต่อยอด วงจรดังกล่าวทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการสะสมและยกระดับศักยภาพทีมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นยังมีนัยสำคัญในการขยายองค์ความรู้ โดยเปลี่ยนกรอบการอธิบายจาก แนวคิดเชิงขั้นตอนไปสู่แนวคิดเชิงพลวัต เน้นบทบาทของการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ในฐานะกลไกหลักของการพัฒนา ชี้ให้เห็นการพัฒนาแบบ บูรณาการหลายมิติที่เชื่อมโยงการพัฒนาคน การจัดการทีม และบริบทการแข่งขันเข้าด้วยกัน ที่สำคัญงานวิจัยนี้เสนอว่า ศักยภาพของทีมไม่ได้เป็นคุณลักษณะคงที่ แต่เป็นผลของกระบวนการประกอบสร้างที่เกิดจากการเรียนรู้ การปรับตัว และการสะสมประสบการณ์อย่างต่อเนื่องในแต่ละรอบของการแข่งขัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

8.1.1 การพัฒนาทักษะและการฝึกซ้อม ควรจัดกิจกรรมฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเน้นทั้งทักษะพื้นฐานและทักษะขั้นสูง เช่น การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการจับเวลาแข่งขัน และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเทคนิคระหว่างทีม เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและแนวทางการปรับปรุงชิ้นงาน

8.1.2 การบริหารจัดการทีม ควรวางแผนบทบาทของสมาชิกแต่ละคนอย่างชัดเจน และเสริมสร้างการสื่อสารภายในทีมอย่างเปิดใจ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและลดความขัดแย้ง และการจัดการทรัพยากร เช่น วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ ควรเป็นระบบและเพียงพอต่อการฝึกซ้อมและการแข่งขัน

8.1.3 การสร้างแรงจูงใจและจิตใจ ให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจภายในทีม เช่น การให้กำลังใจ การสร้างความภูมิใจร่วมกัน และการส่งเสริมความสามัคคี สนับสนุนการสร้างประสบการณ์ที่หลากหลาย เช่น การเข้าร่วมการแข่งขันหลายระดับ เพื่อสร้างความมั่นใจและความพร้อมทางจิตใจ

8.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

8.2.1 การวิเคราะห์ปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคม วิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น แรงจูงใจ ความเครียด และปัจจัยทางสังคม เช่น ความสามัคคี การสื่อสาร ภาวะผู้นำ ทำงานร่วมกันเป็นระบบ เพื่อยกระดับทั้งศักยภาพมนุษย์และประสิทธิภาพทีมอย่างยั่งยืน

8.2.2 การประเมินผลกลยุทธ์เชิงพัฒนา ที่มุ่งเสริมสร้างศักยภาพของทีม เช่น การฝึกซ้อม การบริหารทีม และการจัดการทรัพยากร โดยใช้ตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหัวใจของการยกระดับทีมให้มีประสิทธิภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

9. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณครูผู้ควบคุมการฝึกซ้อม นักเรียนที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึกทำให้การวิจัยในครั้งนี้สมบูรณ์ ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ ผู้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็น

เพิ่มเติมในการทำวิจัย รวมทั้งขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร สถานที่ทำงานที่ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานด้านการแกะสลักผักและผลไม้

10. เอกสารอ้างอิง

กฤชญา พุ่มพิน. (2565). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของทีมกีฬาตะกร้อหญิงในการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 5(2), 1–25.

กริช รัญสราวงศ์, ชาญชัย ชอบธรรมสกุล, และชนะวงศ์ หงษ์สุวรรณ. (2565). ปัญหาการจัดการแข่งขันกีฬาจตุรัตน์สามัคคี ครั้งที่ 21. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 28(2), 65–76.

กุลนาถ ชินโคตร. (2561). การจัดการการแข่งขันนาฏศิลป์ไทยระดับนานาชาติ: รายการการแสดงพื้นบ้าน IDA China Shenzhen International Dance Festival 2017. *วารสารทางวิชาการของคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 5(2), 140–149

มธุวีริญจ์ เทพกิจ. (2556). ศึกษาองค์ความรู้ครูภูมิปัญญาประณีตศิลป์ : โรงเรียนช่างฝีมือในวังหญิง. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 6(2), 756-773.

ศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ. (2566). การแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน: วิเคราะห์หลักเกณฑ์การแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้. *วารสารกระแสวัฒนธรรม*, 24(46), 42–55.

ศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ, เสริมศรี สงเนียม, และอัครพล ไวเชียงค้า. (2568). แนวทางสู่ความสำเร็จในการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับประเทศ: บทเรียนจากผู้ชนะเลิศงานมหกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่น ระดับประเทศปี 2567. *วารสารคหกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน,* 7(1), 1–15.

สายบังอร ปานพรหม. (2556). *งานแกะสลักผักและผลไม้ไทย : การพัฒนาลวดลายเพื่อการประกอบการจัดเลี้ยงระดับชาติ.* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุภางค์ จันทวานิช. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภชัย สุริยะกมล. (2559). *รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการแกะสลักผักและผลไม้: กรณีศึกษาผู้ได้รับรางวัลจากการแข่งขันงานศิลปหัตถกรรม.* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อนุรักษ์ปภพ มีตน และอาภรณ์ โพธิ์ภา. (2565). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการแข่งขันกีฬาและการเรียนของนักศึกษา. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 28(2), 337–352.

อิศรัฏฐ์ รินไธสง, วธูสิริ ไชยประสิทธิ์ และอับดุลรอเซะ ดือราฮิง. (2568). การเสริมพลังอำนาจให้กับการทำงานเป็นทีมของภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและผู้นำการเปลี่ยนแปลง: ผ่านมุมมองทฤษฎีความต้องการ-ทรัพยากรในงาน. *วารสารคณะวิทยาการจัดการ*, 2(1), 1-26.

Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory*. Sage Publications.